

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ США

Анотація: У статті розглядаються основні аспекти вивчення дисципліни «інформаційна грамотність» у ВНЗ США під час навчання на магістерських програмах із бібліотекознавства та інформології та на програмах із підвищення кваліфікації при бібліотечних школах (кафедрах) у ВНЗ США.

Ключові слова: вища бібліотечна освіта, бібліотекознавство та інформологія, ВНЗ США, інформаційна грамотність, бібліотечно - інформаційна компетентність.

Постановка проблеми. Як відомо, бібліотеки мають за основну мету відбір та упорядкування величезних масивів інформації аби якомога краще забезпечити своїх користувачів якісною інформацією. Проте серед уже систематизованих друкованих бібліотечних ресурсів та електронних баз даних також необхідно здійснювати відбір. Саме тому кожен науковець проводить власний пошук необхідної інформації для його дослідження. Належний рівень бібліотечно – інформаційної компетентності є ознакою ефективної наукової діяльності. Досвід Сполучених Штатів Америки є передовим у плані вивчення інформаційної грамотності серед бібліотечних працівників та студентів магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. Саме тому, ми розглянемо американський досвід вивчення даного питання.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями питання інформаційної грамотності займаються такі провідні американські вчені – бібліотекознавці як : Р. Рубін, К. МакКук, Е. Беррет [3; 9; 11]. Не останню роль у вивченні проблем інформаційної грамотності у бібліотечній справі відіграє і Американська бібліотечна асоціація.

Завданням нашого дослідження є: проаналізувати зарубіжний досвід вивчення проблем інформаційної грамотності у бібліотечній справі на прикладі США та розглянути перспективи розвитку цієї дисципліни на теренах України.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна грамотність у США невід’ємно пов’язана з однією із провідних освітніх засад – неперервністю освіти, а як ми знаємо, повноцінна освіта є неможливою без використання бібліотечно – інформаційних ресурсів. Американська бібліотечна асоціація визначає інформаційну грамотність як сукупність якостей особистості із розпізнання ступеня важливості інформації, а також як здатність виокремити, оцінити та ефективно застосувати необхідну інформацію [7, с. 4; 13]. Інформаційна грамотність має велике значення у сучасному швидкозмінному інформаційно – технічному суспільстві. Інформація сьогодні доступна у бібліотеках, спеціальних організаціях та об’єднаннях, медіа, Інтернет. Проходячи по різних каналах, інформація надходить до кінцевого споживача у нефільтрованому вигляді, що викликає багато сумнівів стосовно її автентичності, надійності та коректності [7, с. 4]. Виходячи з цього, варто звернути увагу на рівень бібліотечно – інформаційної компетентності як на провідний чинник, що забезпечує ефективність освіти. Вміння користуватись бібліотечно – інформаційними ресурсами та укладати власні бази даних на їхній основі є важливим показником ефективності наукового дослідження [3, с. 325 - 330]. Особливо ці вміння та навички повинні бути притаманні майбутнім бібліотекарям. Одним із практичних завдань сучасного бібліотекаря є допомога користувачеві у пошуці необхідних інформаційних ресурсів. Спроможність здійснювати ефективний інформаційний менеджмент, а також шукати адекватні шляхи доступу до інформації називається інформаційною грамотністю (information literacy) [12, с. 13]. Інформаційна грамотність впливає безпосередньо на успішність наукової діяльності, тому що саме від неї залежить вміння оперативно обробляти інформацію та визначати її релевантність.

Термін найближчий до інформаційної грамотності – «інформаційна компетентність». Для того, аби порівняти ці два терміни, звернімося до терміну «компетентність у навчанні». Компетентністю у навчанні називають знання, «яке людина набуває не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища». [2, с. 408]. Звідси випливає, що інформаційна компетентність – це знання, набуте в процесі навчання та самостійної наукової діяльності, що передбачає самостійне використання інформаційних ресурсів та визначення релевантності інформації і спрямоване на успішне виконання наукової та дослідницької роботи. Схематично складові інформаційної компетентності в контексті бібліотекознавства можна зобразити у вигляді інтеграції таких складових: інформаційного пошуку; вміння користуватись бібліотечно - інформаційними ресурсами; основних джерел надходження інформації; вміння визначати релевантність матеріалів. Зазвичай навчання з інформаційної грамотності для користувачів бібліотек проводять самі бібліотекарі. Ось чому так важливо для майбутніх фахівців у галузі бібліотечної справи та інформаційних послуг мати педагогічну підготовку. Саме тому більшість навчальних планів у бібліотечних школах (кафедрах) при ВНЗ США включає педагогіку до переліку якщо не обов'язкових, то принаймні вибіркових дисциплін. Оскільки інформація подається у безлічі форматів різними провайдерами, надходить з різних джерел і доступна через низку інтерфейсів – сучасні дослідники часто звертаються за порадою до спеціалістів із інформаційного пошуку – бібліотекарів. На сьогоднішній день у США та країнах Західної Європи ведуться дискусії щодо включення тренінгів з бібліотечної та інформаційної грамотності як дисципліни або цілого курсу до більшості докторських або магістерських програм різних спеціальностей [12, с. 13].

У США питанням інформаційної грамотності серйозно почали перейматись з 2006 року, присвятивши низку досліджень цій тематиці. У ході цих дискусій та обговорень проблем, присвячених інформаційній

грамотності виник новий термін – «інформаційно – технологічна компетентність» (IT Fluency) [7, с. 22]. Виникнення цього терміну пояснюється тим, що у сучасному інформаційному суспільстві пошук інформації та процес комунікації неможливо уявити без використання допоміжних технологій та пристроїв, котрі забезпечують передачу інформації: комп'ютерів, комунікаторів, мобільних телефонів тощо [8, с. 41 - 78]. Це питання на сьогодні є актуальним, як відмічає роль використання інформаційних технологій відповідно до принципів Американської бібліотечної асоціації сучасна українська дослідниця – бібліотекознавець О. Башун: «Відділ політики у сфері інформаційних технологій [Американської бібліотечної асоціації – прим. наша – С. Ч.] розвиває використання електронного доступу до інформації як засобу забезпечення права громадськості на свободу і відкритість інформації. Мета відділу – розроблення політики в галузі інформаційних технологій, сприяння розвитку бібліотечних послуг.» [1, с. 10-11].

Сучасні американські педагоги, професори К. Н. Девідсон та Д. Т. Голдберг вважають, що в новітню цифрову епоху освітній процес зазнав кардинальних змін [4, с. 1-7]. Сучасні інформаційно – комунікаційні технології вплинули на принципи навчання та викладання. За останні 20 років кардинально змінились освітні моделі, джерела надходження інформації, шляхи обміну знаннями, механізми впливу інформації на суспільство. Сьогодні предметом педагогічної дискусії в усьому світі є концепт «віртуального навчального закладу» (virtual learning institution) [4, с. 1 – 2]. Як бачимо концепти віртуального навчального закладу та дистанційного навчання наразі виходять на передній план. Термін, яким К. Девідсон та Д. Голдберг означили процес навчання у мережі Інтернет називається «цифрове» або «партисипативне навчання» (digital learning, participatory learning) [4, с. 5].

Сучасний американський педагог Дж. Велеціанос (G. Veletsianos) зазначає, що технологічні інновації суттєво змінили сучасне суспільство і у

цьому він суголосний зі своїми колегами, про яких ми згадували вище. Він констатує появу таких новітніх технологій, котрі застосовуються в освітньому процесі: інтернет – навчання, технології Веб 2.0, електронні класи тощо [14, с. 3-4].

Завданням бібліотекаря є не тільки навчити пошуку інформації у базах даних, але й навчити користувача правильно оперувати технологічними пристроями, які цей інформаційний пошук уможливають. Від вміння бібліотечного працівника пояснити та навчити принципам інформаційної грамотності та технологічної компетентності залежить рівень розуміння користувачем цих принципів та ефективність його подальшого самостійного інформаційного пошуку для здійснення власних досліджень. Необхідність розробити навчальний курс з інформаційної грамотності у США була зумовлена потребою у формуванні та розвитку цієї компетентності як у професійних бібліотекарів, так і у читачів [6, с. 34 - 35]. Основи інформаційної грамотності можуть бути складовою частиною будь – якого предмету і викладачі можуть звернутись до бібліотекаря із проханням провести кваліфікований інструктаж. Завданням бібліотекаря є допомогти студентові у пошуці, оцінці та порівнянні інформаційних ресурсів, особливо електронних ресурсів мережі Інтернет. Поступово студент повинен навчитись самостійно здійснювати інформаційний пошук без допомоги бібліотечного працівника [10, с. 98 - 99]. З метою кращого застосування теоретичних знань на практиці, бібліотекарі використовують для занять зі студентами такі форми організації навчання: семінари з практичними груповими завданнями, що будуються за принципом «активного навчання» (active learning); фронтальні опитування. Дистанційні курси з інформаційної грамотності можуть також бути підкріплені аудиторними заняттями [5, с. 26-27].

Висновки. Отже, як бачимо, бібліотекарі у ВНЗ США у деяких випадках виступають у ролі освітян і застосовують сучасні передові інформаційні технології з метою підвищення рівня інформаційної

компетентності студентів ВНЗ. Тобто, бібліотекарі можуть не лише навчатись дистанційно, але й навчати самі – посередництвом дистанційної освітньої моделі. Основним концептом, навколо якого будується план занять з інформаційної грамотності зазвичай є «навчання через практику» («learning by doing»). Слухачі підготовчого курсу для тренерів з інформаційної грамотності, які по суті є бібліотекарями, повинні опанувати певний об'єм літератури та виконати письмові завдання, що стосуються підвищення рівня інформаційної грамотності, а також менеджменту освіти. Подібний досвід безумовно стане в нагоді у ВНЗ України, особливо на бібліотечних магістерських програмах, а також у процесі підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Оскільки, сучасні інформаційно – комунікаційні технології стають дедалі популярнішими, ми повинні звернути увагу на концепт інформаційної грамотності як на один із найважливіших освітніх концептів сучасної освіти та бібліотечної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Башун О. Бібліотеки США : погляд українського фахівця / О. Башун. – К. : Нора – Друк, 2004. – 57 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. –1036 с.
3. Barrett A. The information seeking habits of graduate student researchers in the humanities / A. Barrett // The Journal of Academic Librarianship. – 2005. Volume 31, № 4. – С. 324 – 331.
4. Davidson C. The future of thinking : learning institutions in a digital age / C. N. Davidson and D. T. Goldberg ; with the assistance of Z. M. Jones. – Cambridge, Mass. : MIT Press, [2010]. – 342 с.
5. Dewald N. H. Transporting Good Library Instruction Practices into the Web Environment : an Analysis of Online Tutorials / N. H. Dewald // The Journal of Academic Librarianship. – 1999. – V25, № 1. – С. 26 – 32.

6. Halverson A. Confronting Information Literacy in an Academic Arts Library / A. Halverson // Journal of the Art Libraries Society of North America. – 2008. – V. 27, № 2. – С. 34 – 38.
7. Information Literacy Instruction handbook / ed. C. N. Cox, E. B. Lindsay. – Chicago : Association of College and Research Libraries, 2008. – 236 с.
8. Library and Information Sciences : Trends and Research [электронный ресурс] / ed. C. Chen, R. Larsen. – Heidelberg, Dordrecht, London, N. Y. : Springer Open, 2014. – 177 с.
9. McCook K. [Opportunities in Library and Information Science Careers](#) / K. McCook. – N. Y. : McGraw-Hill, 2001. –160 с.
10. Perspectives on Information / ed. M. Ramage, D. Chapman. – N.Y., London: Taylor and Francis, 2011. – 168 с.
11. Rubin R. E . Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2004. – 495 с.
12. Rumsey S. How to find information : a guide for researchers / Sally Rumsey. Second edition. The McGraw – Hill : Open University Press, 2008 – 242 с.
13. The Information Literacy Competency Standards for Higher Education / ALA // [Электронный ресурс]. – 2000. – 16 с. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf>. – Назва з екрана.
14. Veletsianos G. Emerging Technologies in Distance Education / G. Veletsianos. – Edmonton : AU Press, 2010. – 335 с.

Annotation: The article regards the aspects of information literacy concept in higher educational establishments of the USA during the professional training of librarians and information scientists.

Key words: higher library education, library and information science, higher educational establishments of the USA, information literacy, library and information fluency.

Аннотация: В статье рассмотрено основные аспекты изучения дисциплины «информационная грамотность» в ВУЗах США при профессиональной подготовке библиотекарей и информологов, а также в контексте повышения квалификации библиотекарей США.

Ключевые слова: высшее библиотечное образование, библиотековедение и информология, ВУЗы США, информационная грамотность, библиотечно – информационная компетентность.

МЕДІАОСВІТА ЯК ФОРМА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ТА ПО ЖИТТЄВОЇ ОСВІТИ

Елла Баран

МЕДІАОСВІТНІ ПРОДУКТИ ДЛЯ ДІТЕЙ. ІНТЕРАКТИВНИЙ ЖУРНАЛ MEDIAGUIDE

Медіасвіт відіграє важливу роль в житті сучасного школяра, саме тому медіапродукти є важливою частиною освітнього процесу. До вашої уваги представляємо медіаосвітній проект MediaGuide, що покликаний підвищити рівень медіаграмотності школярів. Він допоможе школяру (дитині) краще орієнтуватися у світі інформації, навчить читача не лише користуватися медіа, а й самостійно створювати медіапродукти.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, медіапродукт, репрезентація.